

درس فارغ فقه مضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

تاریخ: ۲۷ فروردین ۱۳۹۹

مصادف با: ۲۱ شعبان ۱۴۴۱

جلسه: ۳۴

موضوع کلی: فصل فی احکام الجبائر

موضوع جزئی: حکم جیره در محل مسح

سال تحصیلی: ۹۸-۹۹

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

توصیه‌هایی، برای دفع بلا و مصیبت

به خاطر شرائط پیش آمده [به خاطر مریضی کرونا]، مدتی درس تعطیل بود و قرار شد که درس‌ها ضبط شود و از طریق فضای مجازی در اختیار دوستان قرار بگیرد و همچنین فایل صوتی و متن درس روی سایت نیز بارگذاری می‌شود و دوستان می‌توانند به سایت نیز مراجعه کنند.

ان شاء الله، که هر چه زودتر ویروس کرونا که همه‌گیر شده است و همه جهان را درگیر کرده است به زودی برطرف شود. دعا‌هایی برای دفع بلا سفارش شده است که خوب است دوستان از خواندن آنها غفلت نورزند. رهبر معظم انقلاب (حفظه الله تعالی) سفارش فرمود که دعای هفتم صحیفه سجادیه خوانده شود و بر خواندن آن مداومت شود. آیاتی از قرآن نیز سفارش شده که خوب است در این اوضاع بر خواندن آنها مداومت شود که آیات ذیل از آن جمله‌اند:

- ۱- «قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَ عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ»^۱.
 - ۲- «وَ إِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَ إِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ»^۲.
 - ۳- «وَ مَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَ يَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَ مُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ»^۳.
 - ۴- «وَ كَآيِنٌ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَ إِيَّاكُمْ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ»^۴.
 - ۵- «مَا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَ مَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ»^۵.
 - ۶- «وَ لَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ»^۶.
- بعد از خواندن آیات مذکور، دعای ذیل را نیز خوانده شود:

۱. «التوبة»: ۵۱.

۲. «یونس»: ۱۰۷.

۳. «هود»: ۶.

۴. «العنکبوت»: ۶۰.

۵. «فاطر»: ۲.

۶. «الزمر»: ۳۸.

«حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَأُمْتَنِعُ بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتِهِ مِنْ حَوْلِهِمْ وَقُوَّتِهِمْ وَأَسْتَشْفِعُ بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَأَعُوذُ بِمَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ».

سفارش به خواندن آیات قرآن و دعای مذکور در ذیل آن آیات، از امام علی (ع) نقل شده است.^۱

نماز استغاثه به حضرت بقیة الله الأعظم (عج) نیز فراموش نشود که در کتاب مفاتیح الجنان آمده است. همچنین، دعای ذیل نیز برای دفع بلا و اندوه و حاجت‌های مهم وارد شده است:

«بِحَقِّ يَسِّ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ وَبِحَقِّ طِهِّ وَالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ يَا مَنْ يَقْدِرُ عَلَى حَوَائِجِ السَّائِلِينَ يَا مَنْ يَعْلَمُ مَا فِي الضَّمِيرِ يَا مَنْفَسًا عَنِ الْمَكْرُوبِينَ يَا مُفَرِّجًا عَنِ الْمُغْمُومِينَ يَا رَاحِمَ الشَّيْخِ الْكَبِيرِ يَا رَازِقَ الطِّفْلِ الصَّغِيرِ يَا مَنْ لَا يَحْتَاجُ إِلَى التَّفْسِيرِ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَافْعَلْ بِي كَذَا وَكَذَا»^۲. این دعا بسیار مجرب است و خوب است که انسان بر این دعا نیز مداومت داشته باشد.

امام صادق (ع) فرموده است که بعد از آن دست‌ها را به آسمان بلند کنید و بگویید: «رَبِّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا لَا أَقَلَّ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ، اِرْحَمْنِي مِمَّا لَا طَاقَةَ لِي بِهِ وَلَا صَبْرَ لِي عَلَيْهِ».

همچنین، خواندن دعای فرج حضرت صاحب الزمان (عج) نیز سفارش شده است.

مسئله ۵۹۵: «إذا كانت الجبيرة في موضع المسح و لم يمكن رفعها و المسح على البشرة، لكن أمكن تكرار الماء إلى أن يصل إلى المحل هل يتعين ذلك أو يتعين المسح على الجبيرة؟ وجهان و لا يترك الاحتياط بالجمع»^۳.

به نظر مرحوم سید (ره)، اگر جبیره در موضع مسح باشد و برداشتن آن و مسح بر بشره ممکن نباشد، لکن امکان تکرار ریختن آب به اندازه‌ای که آب به محل مورد نظر برسد، وجود داشته باشد، آیا تکرار آب لازم است تا به محل برسد [و به عنوان مسح حساب شود] یا باید بر جبیره مسح شود [و ریختن آب لازم نیست]؟ دو وجه دارد و مقتضای احتیاط که جمع بین هر دو است، ترک نمی‌شود.

مرحوم آیت الله خویی (ره) و جوهری دیگری را نیز مطرح کرده است که در ادامه بحث به همه این وجوه اشاره می‌شود. مرحوم علامه (ره) و مرحوم محقق (ره) تکرار آب را لازم دانسته‌اند، یعنی گفته‌اند در موردی که در محل مسح جبیره باشد و برداشتن آن ممکن نباشد، لکن تکرار آب ممکن باشد باید آب ریختن تکرار شود تا آب به محل مسح برسد و همچنین، این دو بزرگوار مسئله فرو بردن عضو در آب را مطرح کرده‌اند، یعنی شخص آن محلی را که جبیره دارد در آب فرو ببرد تا آب به محل مسح برسد.

البته به نظر می‌رسد که تکرار آب و فرو بردن در آب لازم نیست، هرچند که تکرار آب و غمس (فرو بردن) برای شخص وجود داشته باشد چون بین مسح و غسل فرق است زیرا در باب مسح، شخص باید دست را بر محل مورد نظر بکشد (امرار الید) تا حقیقت مسح تحقق پیدا کند بنابراین، تکرار آب و فرو بردن در آب به مسح مربوط نمی‌شود و به غسل مربوط می‌شود لذا در باب مسح لازم نیست که تکرار آب یا فرو بردن عضو در آب صورت گیرد.

مرحوم صاحب جواهر (ره) نیز همین نظر را مطرح کرده است و در نتیجه بین مسئله مسح و مسئله غسل فرق قائل شده است.

۱. علامه مجلسی، بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۸۳، ص ۳۳۷.

۲. قطب الدین، راوندی، دعوات، ص ۵۴.

۳. سید محمدکاظم، طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، ص ۲۵۹.

بنابراین، اگر به هیچ وجه امکان رساندن آب به بشره وجود نداشته باشد باید مسح بر جبیره انجام شود چون اولاً امکان برداشتن جبیره وجود ندارد و همچنین، مسح بر بشره نیز ممکن نیست و تکرار الماء و غمس در آب لازم نیست، هرچند امکان رساندن آب به پوست از این دو طریق وجود داشته باشد.

مرحوم سید (ره) در رابطه با مسأله مذکور، فرموده است که دو وجه متصور است [که وجه مسح بر جبیره و وجه دیگر تکرار الماء است] لکن، احتیاط این است که انسان بین تکرار آب و مسح بر جبیره جمع کند، یعنی علاوه بر مسح بر جبیره، ریختن آب را نیز تکرار کند تا حدی که آب به بشره برسد.

وجوه متصور در مسأله مذکور

وجه اول: تیمم

بعضی گفته‌اند که در فرضی که در محل مسح جبیره است و برداشتن آن ممکن نیست، وظیفه شخص این است که تیمم کند. در پاسخ از وجه اول عرض می‌شود که تیمم در رابطه با مسأله مورد بحث وجهی ندارد زیرا اخبار وارد شده، مبنی بر اینکه مسح بر جبیره و پارچه، بدل از مسح بر بشره است اگر تمام باشند، معنایش این است که شخص تمکن از وضو دارد، لکن در محل مسح، جبیره است که در این صورت، شخص تمکن از وضو دارد، در حالی که تیمم در جایی مطرح است که شخص تمکن از وضو نداشته باشد، بنابراین، این احتمال که گفته شود که اگر در محل مسح، جبیره باشد و امکان رفع جبیره وجود نداشته باشد باید تیمم شود، صحیح نیست.

وجه دوم: تکرار الماء یا غمس

بعضی گفته‌اند که در موردی که در محل مسح جبیره وجود دارد و امکان برداشتن آن نیست و تکرار الماء یا غمس در آب ممکن است، شخص باید ریختن آب را تکرار کند تا آب به بشره برسد یا محل مورد نظر را در آب فرو برد تا آب به بشره برسد. در پاسخ از وجه دوم نیز عرض می‌شود که تکرار الماء و فرو بردن محل مورد نظر در آب، در صورتی قابل قبول است که قاعده میسور پذیرفته شود؛ به این معنی که گفته شود که ایصال الماء به محل مسح [چه با تکرار الماء و چه با غمس] میسور مسحی است که مأوربه مکلف است (مسح بر بشره) و مکلف از انجام آن متعذر است، لکن بر مبنای کسانی مثل مرحوم آیت الله خویی (ره) که اصلاً قاعده میسور را کبرویاً قبول ندارد، تکرار الماء و غمس در آب وجهی ندارد. اما بر مبنای کسانی که قاعده میسور را قبول دارند، اشکال صغروی بر استناد به قاعده میسور در بحث مورد نظر وارد است و آن، اینکه امکان تطبیق قاعده میسور بر بحث مورد نظر وجود ندارد زیرا تکرار الماء یا غمس که موجب وصول آب به محل مسح می‌شود، عرفاً میسور مسح بر بشره محسوب نمی‌شود زیرا میسور باید با معسور [مسح بر بشره] سنخیت داشته باشد، در حالی این سنخیت در این مورد وجود ندارد و تکرار الماء یا غمس، یک نوع غسل و شستن است و غسل نمی‌تواند میسور مسح باشد زیرا مسح یک چیز است و وصول آب به بشره با تکرار الماء یا غمس چیز دیگری است.

بحث جلسه آینده: وجه سوم و بررسی آن، ان شاء الله، در جلسه آینده ذکر خواهند شد.

«الحمد لله رب العالمین»